

ISSN: 2146-1961

Yayman Ataseven, S. (2022). Cihat Burak'ın Resimlerinde Dönemin Sosyal Yapısının İncelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(49), 1053-1068.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3130>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

ÇİHAH BURAK'IN RESİMLERİNDE DÖNEMİN SOSYAL YAPISININ İNCELENMESİ

Serpil YAYMAN ATASEVEN

Doç, Uşak Üniversitesi, Uşak, Türkiye, yayman_@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-8966-9119

Gönderim tarihi: 10.03.2022

Kabul tarihi: 18.07.2022

Yayım tarihi: 01.09.2022

ÖZ

8 Ağustos 1915'te İstanbul'da doğan Cihat Burak, 13 Mart 1994 yılında aynı şehirde hayatını kaybetmiştir. Ortaöğrenimini Galatasaray Lisesi'nde tamamlayan sanatçı İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi mimarlık bölümünde eğitimine devam etmiştir. 1943 yılında lisans eğitimini bitiren sanatçı, Ankara Tekel Genel Müdürlüğü'nde ilk görevine başlamıştır. 1952 yılında Birleşmiş Milletler bursuyla Fransa'ya gönderilmiştir. 1965 yılında ise yurda geri dönmüştür. Bu yıllarda hem resim çalışmalarına devam etmiş hem de mimar olarak birçok önemli projede görev almıştır. Cihat Burak, dönemin toplumsal yapısına atıfta bulunan, mekân içi ve mekân dışı çalışmalarında o yıllara ait çeşitli yaşantılardan örnekler vermiştir. Sanatçı, eserlerinde kullandığı bilinçli biçim ve mekân deformasyonunu, mizahi bir anlatımla birleştirerek kendine özgü bir yorum oluşturmuştur. Resimlerinde hayal gücünün izleri ve çocuksu bir içtenliğin etkisi görülmektedir. Koyu renklerin hâkim olduğu resimlerinde figürleri yüzeye istifleyerek belirli bir perspektif düzeni içinde aktarmıştır. Resimlerinin her karesinde masalsı bir anlatıma yer vermiştir. Sanatçı resimlerinde popüler kültürün özelliklerini taşıyan, şehir yaşantısının yanı sıra toplumsal gerçekçi konulara da değinmiştir. Çizgiyi, resimlerinin temel anlatım biçimi olarak kullanmış, kıvrak fırça darbeleri ile hareketli bir görünüm yakalamıştır. Figürlerde kullandığı kalın kontur çizgisi, birbirinden bağımsız biçimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Sanatçı resimlerinde bulunan figürleri, işlediği temaya uygun olarak önem sırasına göre resimlemiştir. Aynı zamanda, çalışmalarında ikinci boyutu kullanmıştır. Türk minyatür sanatından izler taşıyan resimleri geleneksel ile modern sanatı bir araya getirmiştir. Bu çalışmada, tarama modeli araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada, arşiv ve literatür taraması yapılmıştır. Çeşitli dergi, kitap, makale ve tezlerin basılı ve elektronik kaynaklarından yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, sanatçının yaşadığı dönemin sosyal ve kültürel yapısını mizahi bir dille tuvale aktardığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cihat Burak, sosyal yapı, resim.

A REVIEW OF THE SOCIAL STRUCTURE OF THE PERIOD IN CIHAT BURAK'S PAINTINGS

ABSTRACT

Cihat Burak, born on August 8, 1915, in Istanbul, died in the same city on March 13, 1994. The artist, completed his secondary education at the Galatasaray High School, continued his education in the architecture department of the Istanbul State Academy of Fine Arts. The artist, completed his bachelor's degree in 1943, started his first job at the general directorate of TEKEL (the Turkish tobacco and alcoholic beverages company) in Ankara. In 1952, he went to France via the United Nations scholarship. In 1965, he came back to his homeland. In those years, he both continued on his artworks and joined several significant projects as an architect. Cihat Burak gave examples from various lives belonged to those years in his indoor and outdoor works to be addressed to the social structure in that period. The artist interpreted pattern and space deformation distinctively that were managed consciously in his artworks by combining with a humorous narration. In his artworks, the traces of his power of imagination and the effect of his childish genuineness are seen. In his paintings dominated dark colours, he narrated the figures in a certain perspective composition by piling on the surface. He included a narration like a tale in every single part of his paintings. The artist mentioned subjects regarding social realism besides city life which had characteristics of popular culture. He used the line as a main narration of his paintings and captured a dynamic view with wiggly brush strokes. The contour line that he used in the figures provided independent patterns of each other to arise. The artist painted the figures in his paintings in order of their priorities and in accordance with the theme he worked. In addition, he used second dimension in his works. His paintings, traced with Turkish miniature art, gathered traditional and modern art together. In this study, qualitative data analysis was conducted and archival literature was held. Printed and electronic sources of various journals, books, articles and theses were used. As a result of the research, it was determined that the artist humorously transferred the social and cultural structure of the period he lived in to the canvas.

Keywords: Cihat Burak, social structure, picture

GİRİŞ

Cihat Burak'ın sanat anlayışı toplumsal gerçekçi çizgiler taşımakla birlikte, fantastik kompozisyonlarıyla dışavurumcu bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Sanatçı, resimlerinde kalın boya tabakasını belirgin fırça vuruşlarıyla destekleyerek figür anlatımlarında deformasyonu ön plana çıkarmıştır. Geleneksel anlatılara kendi yorumunu katarak eleştirel bir boyuta taşımıştır. Dönemin önemli siyasetçilerini ve olaylarını içine kattığı eleştirileri, o döneme tanıklık eden birer belge niteliğindedir. Burak'ın toplum içinde gözlemlediği olayları, tualine aktardığında, gerçekçi yorumları fantastik öğelerle farklı bir etkiye bürünmüştür. Hayatı bir mizah olarak algılamış, naif olarak yaşanan bu anları resimlerinde izleyici ile paylaşmıştır (Şapçı, 2014: 50).

Cihat Burak, yaşamının bir dönemini Paris'te geçirmiştir. Orada edindiği izlenimleri ve eski Beyoğlu'nun son dönemlerini tualine aktarmıştır. Resimlerinde bu iki şehrin izine daima rastlanmıştır. Burak'ın eserlerinin tematik yapısında, insan mozağında ve çevreyle olan ilişkisinde iki şehrin onun yaşantısında bıraktığı izler çoğunlukla hissedilmiştir. Sanatçı mekân seçimi ve figür yorumlarında, devlet adamından, sanatçılara, halktan kişilere kadar birçok insanı konu almıştır. Plastik değerlerle şekillenen konu, sanatçının kültür birikimi ile beslenerek, oluşumunu tuval yüzeyi üzerinde tamamlamıştır (Gürçağlar, 2004).

Cihat Burak'ın resimlerinin en önemli tarafı insan ve hayvan yorumlarındaki üslup benzerliği olmuştur. Bazı resimlerinde sadece hayvan figürü kullanmış, anlatmak istediği kurguyu bu figürler üzerinden izleyiciye aktarmıştır (Kırmızı, 2014: 86).

Cihat Burak'ın resimlerinde kullandığı istifleme düzeni Türk minyatür sanatının etkilerini çağrıştırmaktadır. Minyatür tarzında yaptığı resimlerinde batı resim tekniğinde kullanılan perspektif çizim yöntemini kullanmamıştır. Onun yerine figürler önem sırasına göre dizilmiş ve resimde denge sağlanmıştır. Cihat Burak, resimlerinde konu aldığı kişileri statülerine göre tualine aktarmıştır. Böylece vurgulamak istediği kişi ya da kişiler ön plana çıkarmıştır. İki boyutlu figür yorumu onun doğu kökenli resim sanatına daha yakın olduğunu göstermiştir. Bunun yanında sanatçı, mimarlık eğitimi almasından dolayı resimlerinde mimari bir kurgu gözlenmiştir. Fantastik resimlerinde bu kurgu ve perspektif kaybolmuş, yerini çizgi ve rengin hâkim olduğu güçlü bir anlatıma bırakmıştır. Levent Çalikoğlu Cihat Burak'ın resimlerindeki Doğu-Batı kültürlerinin birlikteliğini şöyle açıklamıştır;

“Nesne ve canlılarla konuşmanın yollarını bulmuştur Cihat Burak. Tarihi kendi zamanını ve geleceğe ilişkin yazılı bilgileri, Doğu-Batı kültürlerini var eden düşünce yapısını, insan denen tuhaf kargaşanın ürettiği kültürü, sanatın tarihinde var olduğu iddia edilen hiyerarşileri, görünüş dünyasına sızan anlamları kendince çözer, biriktirir, bilgi bir edayla değil, hayatın böyle bir yer olduğunu gösteren bir samimiyetle usul usul işler. Acelesi olmayan, dünyanın seyir trafiğinin tersine seyahat eden bir zaman gezginidir. Zamanlar arası bir akrabalık ilişkisiyle her daim birbirleriyle paylaşacakları konular bulan bir ailenin üyesidir. Siyah Kalem, Matrakçı Nasuh, Evliya Çelebi gibi sadece kendisi olduğu halde kalabalığın dış sesine bürünür, bazen kamusal bir vicdan

olur, bazen de gözümüzün önünde olanı başka bir dilde söylediği için şaşırtıcı bir gerçekliğin sözcülüğünü üstlenir” (Üner, 2008: 1).

Cihat Burak’ın resimlerindeki konu zenginliğini de Kıymet Giray şu şekilde gruplara ayırmıştır; “Üst başlığını “İronik Resimler” olarak belirlediğim Cihat Burak resimleri resim türleri içinde yerlerini alan özgün sanat eserleriydi. Mimar tadında desenler, natürmortlar, eş dost portreleri ve önemlisi, figüratif konulu kompozisyonlar. Figüratif kompozisyonları, kendi aralarında iki farklı başlık altında bir araya getirdim. Bunlardan ilk grup; Sosyal ve toplumsal olayların Cihat Burak yorumları, ikincisi de Destanlar, ya da toplumun destanlaştırdığı olaylar ve kişiler (Giray, 2018: 145). Cihat Burak, mimarlık eğitimi alması nedeniyle teknik anlamda profesyonel açıdan değil, bir halk sanatçısının yorumu gibi resim yapmıştır. (Sönmez, 2018: 314).

Sanatçı eserlerinde kaybolan geleneksel Türk değerlerini mizahi bir yaklaşımla işlemiştir. Günlük yaşam sahnelerini fantastik bir kurguyla tualine yansıtmıştır. Burak, toplumda meydana gelen olayları kendi naif görüş ve yorumlarıyla oluştururken insan ve hayvan figürlerini kullanmıştır. Resim yapmaya başladığı ilk günden günümüze kadar olan zamanda sanat anlayışında önemli bir değişiklik görülmemiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel araştırma niteliği esas alınarak, tarama modellen araştırma yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırmanın başında konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen kaynaklar, konu kapsamında, önem sırasına göre değerlendirilerek araştırmada kullanılmak üzere ayrılmıştır. Araştırmanın ana konusu olan sanatçı Cihat Burak’ın hayatı ve eserleri dönemin sosyal yapısı içinde incelenmiştir.

Araştırma Verileri ve Analizi

Araştırmada, Cihat Burak’ın, “Şairin Ölümü, Sultan Sofrası, Eğlence, Kedi, Gülhane Parkı, Moby Dick, Seyirlik Figürler” adlı resimleri ele alınarak buldukları dönem içinde biçim ve içerik açısından incelenerek sosyal yapı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Cihat Burak’ın Yaşam Öyküsü

Cihat Burak, 8 Ağustos 1915 tarihinde İstanbul’un Aksaray Sinekli bakkal sokağında doğmuştur. Burak’ın resim sanatına ilgisi küçük yaşta başlamıştır. Galatasaray Lisesi’nde öğrenim gördüğü yıllarda Selim Turan ve Avni Arıbaş’ın atölyelerinde eğitim almıştır (Kırmızı, 2014: 85). Güzel Sanatlar Akademisi mimarlık bölümünü 1943’de bitiren sanatçı resmi kuruluşlarda ve özel mimarlık bürolarında çalışmıştır (Can, 2011: 32). Cihat Burak mesleği nedeniyle ilki 1953, ikincisi 1961 yıllarında Fransa’da bulunmuş o sürede mimarlıkla ilgili işlerini ikinci planda tutarak daha çok resim sanatına yönelmiştir. 1962’de Paris’teki Claude Levin Galerisi’nde ve Lille bölgesinde sergi açmıştır. 1960’lı yıllarda Fransa ’da sanat anlayışı yeni eğilimlere doğru yönelmiş, “Yeni Gerçekçilik” akımı

etkili olmuştur. O sırada Fransa'da bulunan Cihat Burak ister istemez gelişmelerden etkilenmiştir (Can, 2011: 34). Burak, İstanbul'da ilk kişisel sergisini 1957 yılında Beyoğlu Şehir Galerisi'nde açmıştır. 1964 yılında Utrillo Ödülü'nde Mansiyon alan sanatçı aynı yıl "Deniz Muharebesi/Hayal Donanma" adlı resmiyle Musee de L'Art Moderne'deki uluslararası sergide Bronz Madalya almıştır (Giray, 2018: 152). 1994'teki 4. İstanbul Sanat Fuarındaki Retrospektif Sergisi de sanatçının son sergisi olmuştur. Cihat Burak'ın vefatından sonra İstanbul Modern Sanat Müzesinde 13 Aralık 2007 tarihinde açılan Retrospektif Sergi ilkinde göre daha kapsamlı düzenlenmiştir (Can, 2011: 35).

Cihat Burak'ın Sanatsal Profili

Cihat Burak, kendine özgü üslubu ile Çağdaş Türk Resim Sanatına adını yazdırmış sanatçılardan biridir. Sanatçının zengin anlatım dili hiciv ve mizahla yoğrulmuş resimlerine yansımıştır. Genelde figüratif tarzda eserler üreten sanatçı geleneksel kalıpların içinden sıyrılarak özgün bir anlatım şeklini ortaya koymuştur. Cihat Burak, dışavurumcu bir etkiyle yaptığı resimlerinde figürü deforme ederek anlatmak istediklerini daha kolay ifade etmiştir. Toplumsal gerçekçi olarak tanımlanan resimlerinde kent kültürünü daha fazla işlediği görülmüştür. Sezer Tansuğ, Cihat Burak'ı o dönemdeki bu gelişim sürecinde kentsel gerçeklikleri kendine özgü yorumuyla ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Çağdaş Türk resim sanatında figüratif tarzda resim yapan sanatçılardan biri olan Neşet Günal'ın dışında çoğu sanatçı da hem kırsal hem de kentsel temaları kullanarak tuvallerine aktarmışlardır (Tansuğ, 1986: 270).

"Cihat Burak, resimlerinde genel olarak popüler kent kültürünü işlemiş olsa da geniş bir konu dağarcığına sahip olması onu diğer sanatçılardan ayırmıştır. Sanatçının ele aldığı konular zaman içinde, başından sonuna kadar anlatılan bir öyküye dönüşmüştür. Aynı zamanda bu öyküler onun zengin bir anlatı diline sahip olduğunun göstergesi olmuştur. Resimlerinde uzun temaları birbiriyle ilişkilendirerek kompozisyonlar oluşturan sanatçı sembolik anlatımlarıyla da bunu desteklemektedir" (Giray, 2018: 148).

Cihat Burak, çok yönlü bir sanatçıdır. Sanatçı mimar, ressam, heykeltıraş olmasının yanı sıra resimlerinde kullandığı anlatım dili, iyi bir hikayeci olduğunun göstergesi olmuştur. Şehir hayatının karşıtlıkları içinde halk kesiminin çarpık yaşamını konu alan sanatçı aslında tüm bu karmaşada yapıcı bir tutum sergilemiştir. Resimlerinde kendi içinde devamı olan olayları irdelediği görülmüştür (Torul, 2006: 21).

Cihat Burak'ın seri olarak çalıştığı resimlerinde Köroğlu ve Şairin Ölümü adlı eserinde olduğu gibi) olay dizisi gerçekte olduğu gibi yansıtılmıştır (R1).

Resim 1. Şairin Ölümü, Tuval Üzerine Yağlıboya,140x280 cm (Cihat Burak,1967).

Cihat Burak "Şairin Ölümü" adlı resminde, Nazım Hikmet'in yaşamını konu alan üç farklı dönemi birbiriyle ilişkilendirerek yan yana sergilemiştir. Resimlere bakıldığında hepsini birbirine bağlayan ortak özelliğin barışı simgeleyen güvercinler olduğu görülebilir. Sol taraftaki resim de şairin hapisanede geçen hayatı betimlenmiştir. Şairin kullandığı eşyalar resimlenmiştir. Karyola, yazı masası, kâğıtlar gibi. Resmin arka planında kahverengi saksıdaki çiçek, Nazım Hikmet'in hapisanede yaptığı çiçek resimlerini sembolize etmektedir. Şairin alnında yer alan çiçekler, yeni ve heyecanla dolu düşüncelerini çağrıştırmaktadır. Bu resimde çiçek canlılığın göstergesi olarak yorumlanabilir (Can, 2011: 63). Düşüncenin yasaklanma edimi burada beyin ve şiirle anlatılmıştır. Sağ taraftaki panoda ise halka ve aileye adanmış bir ömrün onlardan uzakta yaşamaya mahkûm edilişi, ortada ki resimde ise elinde suç aleti olarak simgelenen şiir defteri ile kaldırımında can veren Nazım Hikmet resmedilmiştir (Giray, 2018: 150). Sağ taraftaki üçüncü resimde kalabalık bir sokak görüntüsü, güvercinler, hapisane de bir adam, onun arkasında bir anne ve oğlu, Osmanlı kıyafetli ayakta başka bir figür ve kırmızı koltuk resmedilmiştir. Resmin ön tarafında Nazım Hikmet'i savunan ve içlerinden biri kendisi olan topluluk, bir şey anlatırcasına izleyiciye bakmaktadır. Kalabalığın arkasına resmedilmiş olan Osmanlı kıyafetli figür ise karşıt düşüncüyü simgeleyen sembolik bir anlatıyı ifade etmektedir. Figürün yanında bulunan kırmızı koltuk ise o günün siyaset yaşamına göndermede bulunmaktadır. Simgesel olarak koltuk sevdasını ifade etmektedir. Koltuğun tablonun üst kısmında resmedilmesi toplumda ki tüm birimlerin en güçlüsü olduğunu vurgulamaktadır. Çiçek motifi ise, düşünce özgürlüğünün parmaklıkların arkasında hayat bulmasına rağmen yeşerip tohumlarını gelecek nesile bırakacağını ifade etmektedir (Can, 2011 :65). Ortadaki resimde Nazım Hikmet devasa büyüklükte resmedilmiştir. Düşüncelerini çağrıştıran bu büyüklük, onun ölümüyle bile son bulmayacağını ifade etmektedir. Şairin sol tarafında resmedilen güvercinler onun siyasi açıdan hangi düşüncede olduğunu simgelemektedir. Nazım Hikmet'in cansız bedeninin yanında bulunan kaldırım taşları yerinden oynamış ve bazıları mezar taşına benzetilerek ölümü simgelemiştir (Can, 2011: 63). Resmin içindeki sembolik olarak anlatılan Nazım Hikmet'in ölümü aslında Beyazıt Meydanında vurularak öldürülen öğrenci lideri Taylan Özgür'ü anlatmaktadır. Şiirde kurşun yarası, kızıl karanfile benzetilmiştir. Resimde şairin göğsünde bulunan bir

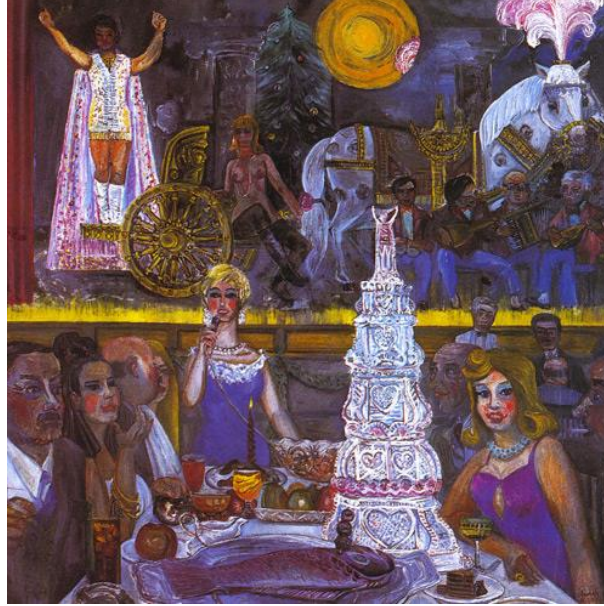
buket çiçek aslında bu anlatıya gönderme yapmaktadır. Resmin mekânsal ironik kurgusu tarihi bir anlatıyla bütünlenmiştir (Günbilen, 2009: 9-8).

Resim 2. Sultan Sofrası, Tuval Üzerine Yağlıboya,89x49 cm (Cihat Burak,1984).

Cihat Burak, yaşadığı dönemin siyasi olaylarını hicivci bir yaklaşımla resimlerine aktarmıştır. Sanatçının “Sultan Sofrası” adlı resmi, dönemin başbakanı Turgut Özal’ın İMF Heyeti ve Körfez ülkelerinin temsilcileri için düzenlenmiş bir resepsiyonu (akşam yemeği) konu almıştır (R2). Sanatçı sanat ve siyaseti bir araya getirerek evrensel bir bakış açısı yakalamıştır. Burak 80’lerin siyasi olayını somut olarak anlatmak yerine mizah yönünü kullanarak güldürürken düşündürmüştür. “Sultan Sofrası (1984) adlı çalışmada, resimdeki göstergelerden de anlaşılacağı üzere 1980’li yılların Türkiye’sinin ekonomi alanındaki atılımlarını ve dönemin popüler siyasal kimliklerini resimsel kurgu aracılığı ile görmek mümkündür. Askeri darbe sonrası Turgut Özal’lı günlerin başlaması ve bu bağlamda liberalleşen Türkiye’nin bir fotoğrafı gibidir ” (Çalışkan, 2016: 84). Resim, Osmanlı minyatürlerinde anımsatan kompozisyon örgüsü içinde üç bölümden oluşmaktadır. Üst üste oluşturulan olaylar zinciri renkli bir atmosferde gerçekleşmiştir. Kompozisyonun merkezinde gerçekleşen olay mizahi unsurlarla işlenerek daha dikkat çekici hale getirilmiştir. Resmin alt kısmında bankta oturan iki figür, tahminen o dönemde “orta direk” olarak tabir edilen memur kesimini temsil etmektedir. Figürler resmin en önünde yer almasına rağmen boyut olarak küçük ve renksiz resmedilmiştir. Sanatçı böylece karamsar bir ortam yaratarak mutsuz iki insanın ruh halini daha iyi yansıtmıştır. İki figürün ortasındaki “kazık” orta direk ifadesine gönderme yapmaktadır. Resimdeki simit ise fakirin katığı olarak simgelenmiştir. Resmin ortasındaki ziyafet sofrası ve Turgut Özal’a giydirilen gelinlik ile önüne takılan paralar mizahi bir yaklaşımla dönemin siyasi ortamına eleştirel bir atıfta bulunulmuştur. Para ise siyasi çıkarların göstergesi olarak tanımlanmıştır. Resim, izleyiciye Özal tarafından ekonomide serbestleşme ve özelleştirmenin başladığı yılları aktarmaktadır. Resmin en üstünde bulunan figürler arkada oldukları için belli belirsiz çizilmiştir. Halktan olan bu kişiler paylarına düşeni meraklı

gözlerle izlemektedirler (Özerakın, 2009: 61). Burak'ın toplumsal çelişkileri yansıtan resimleri gerçek ile hayalin bir yorumudur." Figürleri, gerçekleştirdiği döneme ve toplumsal yaşama ilişkin analizlerini ironik bir dokuyla sunar. Toplumsal eleştiriyi, inceden inceye iğneleyerek grotesk bir kurguyla yapar. Çalışmaları bellek, düş gücü, hiciv ve fantastiğin bileşimidir. Zengin düş ve gözlem gücüyle son derece kişisel, ironik üslubuyla, masalsı ve nüktedan bir dünya sunar" (İstanbul Modern, 2007).

Resim 3. Eğlenenler, Tuval Üzerine Yağlıboya,140x140.5 cm (Cihat Burak)

Cihat Burak, "Eğlenenler" adlı resminde 1960'lı yıllarda Türkiye'de değişen eğlence anlayışını konu olarak almıştır(R3). Bu resminde, Pop Art akımının Batı ülkelerinde savaş sonrası ekonomik kalkınma sonucunda ortaya çıkan yeni ürünlerin ve yaşam tarzının işlendiği dönemi aktarmıştır. Pop Art 1950'lilerde günlük hayatta sıkça kullanılan basit nesnelerin sanatsal obje biçiminde kullanılmasıyla oluşmuş bir akımdır. İşlediği konular; reklamlar, günlük tüketilen maddeler, çizgi romanlar gibi (Özerakın, 2009: 57). Sanatçı popüler kültürün eğlence hayatını işlediği "Eğlenenler" adlı resminde 1960'lı yıllarda kent yaşamındaki eğlence hayatını konu olarak almıştır. Zengin ve mutlu insanların yer aldığı ihtişamlı sofranın önünde görülmektedir. Masanın üzerinde çeşitli yiyecekler yer almaktadır. Resmin merkezindeki tabağın içinde bulunan büyük balık bolluğun ifadesi olarak kullanılmıştır. Masanın çevresinde oturmuş şık giyimli zengin kişileri eğlendiren kadın sanatçı, sanatını icra etmektedir. Resim ortadan ikiye bölünmüştür. Resmin alt bölümünde eğlenen seçkin kişiler, resmin üst bölümünde ise sanatını icra etmek için sahneye çıkan Zeki Müren resmedilmiştir. Zeki Müren'i tanımlayan "sanat güneşi" sözcüğü resmin ortasında bulunan güneş resmiyle sembolize edilmiştir. Sanatçı Roma döneminde kullanılan at arabası üzerinde sahneye çıkarılmıştır. Sanatçının sol tarafında çıplak bir kadın figürü görülmektedir. Sahnenin önünde ise müzisyenler yer almıştır. Sanatçı diğer resimlerinde olduğu gibi bu resminde de istifleme yöntemini kullanmıştır. Resimde temel unsur eğlencedir. Cihat Burak resimlerinde hayvan figürünü sıkça kullanmıştır (Kırmızı, 2014: 110). Zeki Müren'in, atın ve pastanın beyaz renkle yapılması resimde üçgen bir formun oluşmasına neden olmuştur. Burak, diğer resimlerinde olduğu gibi bu resminde de izleyiciye o

dönemin eğlence ve yaşam tarzını eleştiren ince bir alay sezinletmektedir (R 3). Resimdeki kadınların yüzlerindeki aşırı makyaj, eğlence ortamının ne kadar abartılı olduğunu göstermektedir. Zeki Müren'in sahnedeki duruşu ile pasta üzerindeki biblosu arasındaki ilişki, eğlence ortamındaki abartılı ayrıntılara bir örnek teşkil etmektedir. Sanatçı, güneşin sağında bulunan yılbaşı ağacını kompozisyona dahil etmesiyle yeni yıl kutlaması için programlanmış bir geceyi konu aldığını ifade etmektedir (Can, 2011: 69).

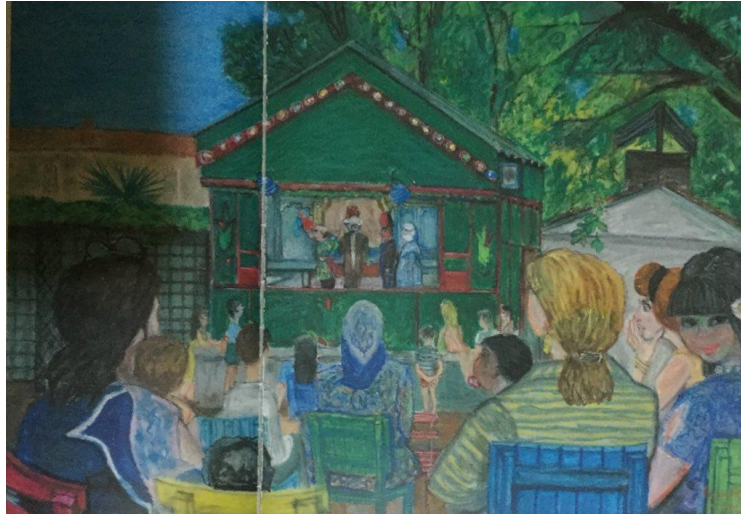
Efnan Atmaca, Cihat Burak'ın resimlerindeki günlük olayları aktarımını şöyle açıklamıştır; "Rönesans'ın iki büyük ustası Bosch ve Bruegel'in izinden giderek resimlerinde günlük yaşam içinde insanı, içinde bulunduğu toplumu ve onun değerlerini eleştiren, fantastik ve ayrıntıcı bir yorumla sorgulayan Burak, bu yönüyle de Türk resminde Rönesans'ın takipçisi oldu" (Atmaca, 2007: 47).

Resim 4. İnsanlar ve hayvanlar, Tuval Üzerine Yağlıboya, 81x65 cm (Cihat Burak,1984).

Cihat Burak, bazı resimlerinde insan ve hayvanı bir arada kullanmıştır. Sanatçının "İnsanlar ve hayvanlar" adlı eserini iki bölüm de oluşturduğu görülmektedir (R4). Resmin üst bölümünde hayvanların dostluğunu işlemiştir. Kedi ve farenin düşmanlığını mizahi bir yaklaşımla ele almış olan sanatçı, onları iki dost olarak resimlemiştir. Cihat Burak hayvanlara zarar vermenin kötü bir şey olduğunu savunmuş her ne amaçla olursa olsun hayvanların katledilmesine karşı çıkmıştır. Bu nedenle resmin alt bölümünde öldürülen ve acı çektirilen hayvanlar anlatılmıştır. Tablonun ön tarafında beyaz giyimli bir adam önünde kesik köpek başıyla ayakta durmaktadır. Adamın yanında elleriyle yüzünü kapatmış bir erkek figürü bu manzara karşısında ağlamaktadır. Tablonun sağ tarafında arenada boğa güreşinin bir sahnesi görülmektedir. Nötr renklerin hâkim olduğu resim de ortadaki iki figürde kullanılan kırmızı renk izleyiciyi asıl anlatılmak istenen yere taşımıştır. Sanatçı bu resminde hayvanların asıl düşmanının insanlar olduğunu vurgulamıştır (R4). Cihat Burak, kedileri resimlerinde oldukça sık kullanmıştır. Kedilerin kendilerine özgü kişiliğe sahip olduklarını, hiçbir zaman insanın elini yakasını bırakmadıklarını ifade etmiştir (Çolak, 2019: 12).

Cihat Burak, herhangi bir sanat ekolüne bağlı olmamıştır. “Paris’te bulunduğu yıllarda da kendine has üslubundan vazgeçmemiş, döneme hakim olan soyut anlayışa karşın figüratif tarzı benimsemeye devam etmiştir” (Dindar, 2019: 26). Sanatçı, Batı resim sanatından etkilenmiş olsa da yetiştiği toplumu çok iyi özümlediği için yerel unsurlardan uzaklaşmamıştır. Burak, resimlerinde doğduğu ve yaşadığı toprakların izini sürmüş, resimlerinin her karesinde izleyicinin o resme baktığında kendinden bir şeyler bulabileceği ayrıntılar gizlemiştir. Resimlerinde yaşadığı çevreyi, geçmişini, anılarını kısacası gördüklerini konu olarak almıştır. Cihat Burak’ın resimleri bu nedenle tarihi bir belge niteliğindedir. Sanatçı, kişinin kendi tarihini bilmenin önemli olduğunu her zaman dile getirmiştir.

Resim 5.Gülhane Parkı, Kâğıt Üzerine Pastel, 50x65 cm (Cihat Burak, 1973).

Cihat Burak, Türk gelenek ve göreneklerine önem vermiş bir sanatçıdır. Resimlerinde İstanbul halkının yaşamını naif bir şekilde işlemiştir. Sanatçının “Gülhane Parkı” adlı eserinde bir kukla gösterisini seyreden İstanbul halkını resimlemiştir (R5). Resmin merkezinde yeşil renkte gösteri çadırı yer almaktadır. Çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan kalabalık, tahta sandalyelere oturmuş oyunu izlemektedirler. Sanatçının sandalyelerde kullandığı değişik renkler, renk kullanımındaki özgür tutumunu ortaya koymaktadır. Osmanlı Döneminde özellikle sünnet törenlerinde görülen kukla oyunu geleneği sonraki yıllarda devam ettirilmeye çalışılmıştır. Eğlence amaçlı yapılan bu gösteriler halk tarafından ilgiyle izlenmiştir. Cihat Burak, gösteriyi izleyen seyircilerin içinde tablonun sağında izleyiciye bakan bir kız ve muhtemelen yanında annesini resimlemiştir. Anne oyunu ilgiyle izlerken, kızı çevreyle ilgilenmektedir. Büyük bir olasılıkla evlilik yaşı gelmiş olan kız çevreye çapkın bakışlarla bakmaktadır. Resimde figürler perspektif kurallarına göre çizilmişlerdir. Sanatçı bu resimde oyun ve seyirci ikilemine gönderme yapmaktadır. Burak’a göre gerçek oyuncular seyircilerin kendisidir. Sanatçı bu resmiyle naif yaşamdan bir kesit sunmuştur (Şapçı, 2014: 74). Cihat Burak’ın resimlerindeki naif yaklaşımı Ahmet Köksal şöyle açıklamıştır; “Cihat Burak’ın bir halk tasvircisine yakın naif bir özgürlükle ortaya çıkan betimleyici yaklaşımından ve geçmişten günümüze uzayan bir kültür birikiminin izlerini kendine özgü bir tasarım ve kurgu düzeniyle birleştiren resimlerini yaşam coşkusunu yitirmemiş bir ustalığın ürünleri sayabiliriz” (Ahmet

Köksal, 1989: 48). Cihat Burak, resimlerinin naif olarak kabul edilemeyeceğini şöyle açıklamıştır; *“Etrafı görmeleri kendilerine özgüdür. Resim tekniğini bilmedikleri için. İnsan zorla naif olmaz ki, naif doğulur. Mesela Aşık Veysel kör ama ne güzel şiirler yazıyor. Naif ressam da böyle. Benim naif ressam olmama gelince, ben Akademi’de perspektif gördüm. Pek naif ressam sayılmam...”* (Sönmez, 2008).

Cihat Burak resimlerinde boyayı ustalıklarla kullanmıştır. Boyayı kalın bir tabaka halinde sürerek farklı dokular oluşturmuştur. Sezer Tansuğ’un bu konudaki görüşü şöyledir:

“Cihat Burak, boya kullanımındaki üstün maharetiyle mahalli gerçekçiliğin çağdaş olanaklarına kavuşup, malzemeyi yoğurarak gerçeğin aslını arayan halk zevkini doğuruyor. Binanın duvarını örer, sıvasını çeker gibi kullanıyor yağlı boyayı; sabundan, elma, armut, şeftali döker gibi han-ı yağma sofrasını donatıp, boyadan kuş sütünü eksik bırakmıyor. Boyadan anılar döşeniyor, hayat boyasını ölüm çizgisiyle yarıyor. Boyadan insan yapıyor. Ağzı ve memeleriyle kadını yapıyor boyadan, adama boyadan yapılmak isteği veriyor. Cihat Burak’ın keskin ve şedit groteski gerçeğin aslını, yani olguyu kavrayan bilgeliğin yenilmez ve alçak gönüllü vizyonunu getiriyor. Gerçeğin bu yalnızdan esirgemediği halde harama kalktığı haz, yani anılarda zamanın ihanetine uğrayan yaşamının özü, onun yumuşak uysal ellerinde dize gelip, kahpeliklerinden arınıyor, biçim ve renk kazanarak boyun eğiyorlar. Çürüyen, eskiyen ruhu boyaya döküp, çürümez eskimez yapıyor Cihat Burak” (Tansuğ, 1986: 273).

Resim 6. Moby Dick, Kâğıt Üzerine Yağlı Pastel, 48x66 cm (Cihat Burak, 1981).

Cihat Burak'ın, "Moby Dick" adlı diğer bir eserinde iki boyutlu bir etki kullandığı gözlenmektedir (R6). Minyatür etkisi bulunan bu resminde, hikâyeden bir sahne canlandırılmıştır. Karanlık ve kasvetli ortam ayın parlak ışığıyla biraz aydınlatılmıştır. Olayın etkisiyle korkan yaban kazları hızla oradan uzaklaşmaya çalışmaktadırlar. Mavinin yoğun olduğu resimde kırmızı renkteki yelkenli, resmin merkezini oluşturmuştur. Katil balina Moby Dick oldukça büyük çizilmiştir. Resimde karikatür etkisi, sanatçının mizahi yönünü göstermektedir (Özerakın, 2014: 47).

Resim 7. Seyirlik Figürler, Litografi, 49x63 cm (Cihat Burak, 1963).

Cihat Burak'ın "Seyirlik Figürleri" adlı eseri ise, gerçeküstücü yaklaşıma örnek olarak gösterilebilir (R7). Sanatçı bu çalışmasında, günlük olaylardan edindiği izlenimleri zengin hayal dünyası ile yoğurarak fantastik tasarımlara dönüştürmüştür. Resmin sağında bulunan figür başında fesi ve elinde baston ile bir Osmanlı erkeğine benzetilmiştir. Resmin ortasında bulunan vazo içindeki çiçekler hayali figürlerle aynı boyda çizilmiştir. Vazonun yanında kısa bacaklı, uzun saçlı figür ise bir saksafonun üzerine oturmuş ileriye doğru hareket etmektedir. Solda ayakta duran figürün bacaklarının arasında ise bir insan başı çıkmış, onunla konuşmaktadır. İki boyutlu bir düzlem içinde resimlenmiş figürler masal kitabından çıkmış gibi bir izlenim sergilemektedirler (Öztürk, 2013: 114).

"Sanatın her zaman insanın bilgisini geliştirmekle birlikte dünyayı da şekillendiren iki yönü bulunmaktadır. Hayalci estetik, genellikle varlığın yapısının yansıtılmasını öngören ve bütün tasvirici sanatların temelini oluşturan bir sanat görüşünü savunur. Burak'ın resimleri karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu karmaşıklık Cihat Burak'ta bir amaç yokluğu ya da amaç bulanıklığı olarak görülmemelidir" (Özerakın, 2014: 48).

Cihat Burak'ın, bazı resimlerinde kullandığı masalsi anlatım tarzı onun güçlü bir hayal dünyasına sahip olduğunu göstermektedir. Sanatçının resimlerinde kompozisyon kurgusu içindeki figür yerleşimi sınırsız bir düzen

kaygısıyla oluşturulduğunun göstergedir. Resim alanında akademik bir gelenekten gelmemesi kompozisyon kurgusunda onun daha özgün olmasını sağlamıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Cihat Burak, 1914 yılında İstanbul'da doğmuştur. Çocukluğu İstanbul'un Sinekli Bakkal sokağında geçmiştir. Babası asker annesi ise ev hanımıdır. Küçük yaşlarda başlayan resim sevgisi babası tarafından her zaman desteklenmiştir. Akademide Mimarlık bölümüne girerek çalışmalarını iki alanda sürdürmüştür. Cihat Burak'ın çocukluktan itibaren geçirdiği dönemlerde farklı siyasi ve kültürel yapının içinde bulunması onun resimlerinde anlatım zenginliğinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Resimlerinde minyatür sanatının izleri ile masalsi anlatımının etkisi görülmektedir. Cihat Burak bu anlamda Doğu ile Batıyı bir arada yorumlamayı başaran sanatçılardan biri olarak kabul edilmiştir. Sanatçı yaşadığı anları, resimlerine aktarmıştır. İstanbul sokakları ve gittiği mekanlar onun resimlerinin konusu olmuştur. Resimlerini çocuksu bir içtenlik ve doğallıkla yansıttığı için bazı yorumcular tarafından Primitif ressam olarak değerlendirilmiştir. Ancak aldığı mimarlık eğitimi nedeniyle bu şekilde değerlendirilmesine karşı çıkmıştır. Resimlerinde kullandığı perspektif kuralları bir bakıma onu eğitim almamış sanatçılardan ayrı bir yere koymuştur.

Cihat Burak, çok okuyan bir kişi olmasından dolayı resimlerinde kullandığı alegorik yaratıklar onun hayal dünyasının altında yatan birikimlerden beslendiğinin bir kanıtı olmuştur. Resimlerinde, izleyiciyi kimi zaman çocukluğundaki hayal perdesine davet etmiştir. Sanatçı için halk hikayeleri ve Klasik Türk Edebiyatı ve bunların içinde en önemlisi Evliya Çelebi ile çıktığı yolculuklar resimlerinde zengin bir anlatım diline ulaşmasını sağlamıştır. Eserlerinde kullandığı kişiler ve mekanlar onun yaşamının birer kanıtı gibidir. Cihat Burak resimlerinde aynı zamanda yaşadığı dönemin tarihi bir kanıtını da sunmaktadır. Bu resimlerinde geçtiği sokaklar, gittiği meyhaneler, gazinolar, kahvehaneler, bütün ayrıntılarıyla resmedilmiştir. Sanatçı aynı zamanda bulunduğu dönemin siyasi ve toplumsal yapısına da kayıtsız kalmamıştır. Kendisine tasvip etmediği siyasi gelişmeleri yakından takip etmiş ve resimlerinde hicivci bir anlatım diliyle tuvaline aktarmıştır. "Sultan Sofrası" adlı resminde olduğu gibi. Resimlerinde insanın yanı sıra çoğu zaman hayvanları da kullanmıştır.

Cihat Burak, resimlerinde kompozisyon kurgusu olarak istifleme yöntemini kullanmıştır. Bunun nedeni sanatçının hayal dünyasındaki zengin imgesel birikimi olarak değerlendirilebilir. Koyu renklerin hakim olduğu resimler kalın bir pentür tabakasıyla biçimlenmiştir. Sanatçı resimlerinde aktarmak istediği konuyu akademik kuralların dışında içinden geldiği gibi tuval yüzeyi üzerine çizerek oluşturmuştur. Bu oluşumda teknik bazı özellikler, perspektif gibi kullanarak hem içsellik hem de biçimsel kaygıyı az da olsa bir arada kullanmıştır. Resimlerde biçimsel kaygıya önem verilmemiştir. Figürler anatomik kaygı güdülmeden anlatılmak istenen olayın içinde var olmuştur. Resimlerdeki kurgu yan yana ya da üst üste oluşturulmuştur. Günlük hayatın içinden hiç önemli olmayan sahneler onun anlatıları ile bir anda ya siyasi bir olayın eleştirisi ya da geçmişteki bir anıya dönüşmüştür. Bu anılar birbiri içine girmiş biçimlerin, birbirinden ayrılmasını sağlamıştır. Resimlerde kullanılan figürler kalın kontur çizgileri ile belirginlik kazanmıştır. Sanatçı resimlerinde açık koyu ve orta ton dengesini, koyu tonların arasında birdenbire ortaya çıkan açık ton değerleriyle oluşturmuştur. Bu nedenle resimlerinde bir hareketin varlığından söz edilebilir. Resimlerinde soğuk ve sıcak renkleri dengeli bir biçimde kullanan sanatçı

kendine göre oluşturduğu renk seçimi ile ana temayı vurgulayan çözümlere gitmiştir. Olay kurgusu içinde var olan biçimler birbirinden ayrılmaz bir bütünlük içindedirler. Bu bütünlüğü sağlayan kompozisyon örgüsü, renkler ve biçimlerle oluşmuştur.

Bu çalışmada, Cihat Burak'ın resimlerindeki biçimsel kurgunun oluşumu sağlayan kompozisyon öğelerinin anlatımla olan birlikteliğine ulaşılmak istenmiştir. Sanatçının eser çözümlenmesi için Şairin Ölümü, Sultan Sofrası, Eğlence, Kedi, Gülhane Parkı, Moby Dick, Seyirlik Figürler adlı resimlerinin seçilmesindeki amaç, her bir resmin farklı dönemlerde yaptığı konu farklılığının belirtilmek istenmesidir. Sonuç olarak Cihat Burak'ın incelenen resimlerinde biçim ve konu birlikteliğinin, sanatçının yaşamından kesitler sunan güçlü bir anlatım ürünü olduğu görülmüştür. Ayrıca, sanatçının yaşadığı dönemlerde ülkede yaşanan toplumsal ve sosyal olayların onun yorumu ile görsel olarak izleyiciye nasıl sunduğu ortaya çıkarılmıştır.

ÖNERİLER

Araştırmada, Cihat Burak'ın farklı dönemlerde yaptığı yedi resmi, tarama modelli araştırma yöntemi ile incelenmiştir. Başka bir çalışmada, sanatçının diğer resimlerinin çözümlenmesi yapılarak o dönemin sosyal ve kültürel olayları ortaya çıkarılabilir. Bu şekilde o dönemde yaşanan olaylar, görsel olarak tarihi bir kanıt niteliğinde literatüre katkı sağlayabilir. Araştırma sonucunda Cihat Burak'ın resimlerinde onun mizahi yaklaşımı doğrultusunda, resimlerinde yaşadığı dönemin izlerini kendine has yorumu ile ortaya koyduğu saptanmıştır.

ETİK METNİ

"Bu makale, dergi yayın kurallarına, yazım ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına ve dergi etik kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Makale ile ilgili ortaya çıkacak her türlü ihlalden yazar sorumludur". Makale Etik kurul izni gerektirmemektedir.

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Araştırmada yazar katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

Atmaca, E. (2007). Cihat Burak Hakkında Her Şey, *Milliyet Sanat*,585.

Can, G. (2011). Göstergibilimsel Açıdan Cihat Burak Eserlerinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Eskişehir Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, <https://www.ulusaltezmerkezi.net/gostergibilimsel-acidan-cihat-burak-eserlerinin-incelenmesi/41>

Çalışkan, S. (2016). Cihat Burak'ın Resimlerinde Türk Bayrağı İmgesi, *Sanat ve Tasarım Dergisi*,84, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/227601>

Çolak, İ. A. (2019). Cihat Burak'ın Resim ve Öykülerine Yansıyan Hayvan İmgeleri, *Akdeniz Sanat*,23,13. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/636860>

Dindar, E. (2019). Cihat Burak: Resimleri ve Öyküleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- https://www.e-skop.com/images/UserFiles/Documents/Editor/cihat_burak.pdf
- Giray, K. (2018). Cihat Burak'ın eserlerinin analitik çözümlenmesi ironi ve çizginin sırrı, *Artam Özel Sayısı*, 145.
- Günbilen, S. L. (2009). Cihat Burak Resminde Modern Epik Anlatı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=-HDUdy-zzgS33ZGCqwk9yw&no=aXBzdQw22lBpWaxpClIP4w>
- Gürçağlar, A. (Tarihsiz). Gelenek evrensellik- imgelem- gerçeklik: Cihat Burak. <http://www.antikalar.com/cihat-burak>
- İstanbul Modern (2007). https://www.istanbulmodern.org/tr/sergiler/gecmis-sergiler/cihat-burak-retrospektifi_205.html
- Kırmızı, A. (2014). Çağdaş Türk Sanatçısı Cihat Burak'ın Eserlerinde Kadın ve Hayvan Temasının Kurgulanışı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. [file:///C:/Users/Serpil%20Ataseven/Downloads/1050%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Serpil%20Ataseven/Downloads/1050%20(1).pdf), erişim tarihi:10.12.2021
- Köksal, A. (1989). Burak, Yüce, Aydın, *Milliyet Sanat*. 215.
- Özerakın, E. Z. (2014). Cihat Burak'ın Resimlerinde Hayal ve Mizah. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Kuramı ve Eleştiri Anabilim Dalı. <https://acikerisim.isikun.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11729/1052/1052.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Öztürk, N. (2013). Türk Resminde Masalsı Anlatımı Benimseyen Sanatçılar: Cihat Burak / Nuri Abaç/ Burhan Uygur, *Eğitim Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4, 114. <http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/13.ozturk.pdf>
- Sönmez, H. (2018). Mimar Ressamlarımız; Cihat Burak, Nuri Abaç, Ruzin Gerçin, Erol Akyavaş. http://www.sadab.org/FileUpload/bs701867/File/mimar_ressamlarimiz
- Şapçı, H. I. (2014). Bizans'tan Osmanlı'ya Şenlikler, Törenler ve Cihat Burak Resmine Yansıması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/94213>
- Tansuğ, S. (1986) Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitabevi.
- Torun, M. (2006). Cihat Burak: Türk/ün Halk Ressamı, *Genç Sanat*. 143.
- Üner, P. (2008). Cihat Burak Retrospektifi Üzerine/Levent Çalıkoglu ile Söyleşi, *Sanat Dünyamız*. 106.

EKLER

Ek 1.

<https://www.istanbulmodern.org/tr/resim-galerisi/sergi/cihat-burak-retrospektifi/32>, Erişim Tarihi: 23.01.2022

Ek 2.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/227601> ,Erişim Tarihi:18.01.2022

Ek 3.

<http://www.antikalar.com/cihat-burak> ,Erişim Tarihi:09.01.2022

Ek 4.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/636860> ,Erişim Tarihi: 05.01.2022

Ek 5.

<https://docplayer.biz.tr/205049121-T-c-mimar-sinan-guzel-sanatlar-universitesi-sosyal-bilimler-enstitusu-cihat-burak-resimleri-ve-oykuleri-yuksek-lisans-tezi-eda-dindar.html> ,Erişim Tarihi: 12.12.2021

Ek 6.

<http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/13.ozturk.pdf> ,Erişim Tarihi:08.02.2022

Ek 7.

<http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/13.ozturk.pdf> ,Erişim Tarihi:01.02.2022